

Lidia Garcia

A que ens referim quan parlem de persones amb TEA?
El trastorn autista durant la infància i l'adolescència

Dilluns 19 de febrer | El Born CCM
#jornadesapropa

Autisme, inclusió i qualitat de vida

Lidia Garcia. Associació Aprenem

apropa
cultura una porta
a la inclusió

Dilluns 19 de febrer | El Born CCM
#jornadesapropa

Característiques del TEA

- És un trastorn del neurodesenvolupament
- Prevalença 1%
- Trets físics normals
- Nivells ordinaris en algunes àrees del desenvolupament
- Ampla variabilitat del trastorn (concepte de espectre).
- Es defineix pels seus símptomes:
  - Alteracions en la comunicació
  - Alteracions en les Habilitats Socials
  - Conductes repetitives i interessos restringits
  - Alteracions sensorials

Comunicació verbal y no verbal

➤ Comunicació verbal

- Ecolalia
- Prosodia
- Literalitat
- .....

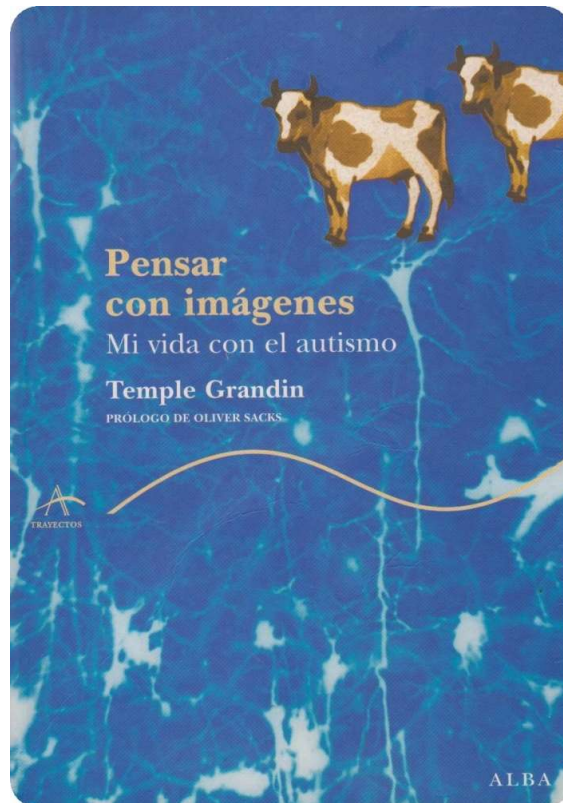
➤ Comunicació no verbal

- Lectura expressions facials
- Mirada, llenguatge corporal
- Senyalar
- .....

➤ Pensament visual

Pensament visual

Muchas personas ven una iglesia típica y generalizada en lugar de iglesias y campanarios específicos cuando leen la palabra “campanario”. Su modelo de pensamiento parte del concepto general al ejemplo específico.

Mi modelo de pensamiento parte siempre de lo específico para llegar a lo general, a partir de asociaciones y de un modo no secuencial.

Por ejemplo mi concepto de perro está relacionado con todos los perros que he conocido. Es como si tuviera un catálogo de imágenes de todos los perros que he visto, que crece continuamente al ir añadiendo más imágenes a mi biblioteca.

Temple Grandin

Habilitats socials

- Lectura expressions facials
- Gestió del espai personal
- Reconeixement de les emocions dels altres
- Reconeixement de les emocions pròpies
- Entendre regles socials
- Inferir el que no és explícit.
- Lentitud en la interpretació de situacions socials
- Regulació emocional

Conductes repetitives, interessos restringits

- Interessos restringits
- Rigidesa mental, inflexibilitats
- Estereotípies
- Rutines, rituals

«El cambio constante de las cosas nunca me daba la oportunidad de prepararme para ella. Por eso me gustaba y consolaba hacer las cosas una y otra vez.»

Donna Williams 1992

«La realidad es una masa confusa de acontecimientos, personas, lugares, sonidos y visiones que interaccionan. Fijar rutinas, horarios, rutas y rituales particulares es algo que me ayuda a poner orden.»

Therese Jolife 1992.

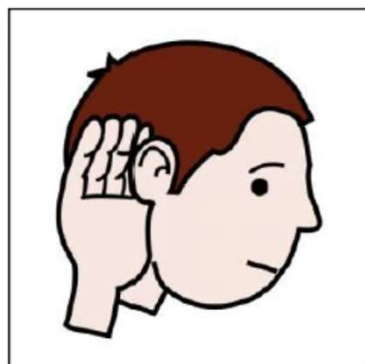
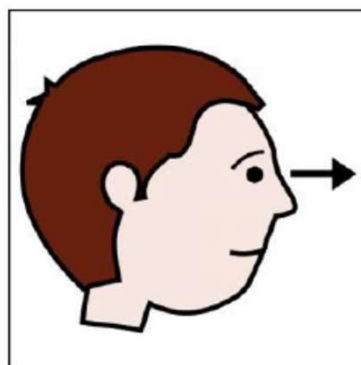
Percepció sensorial

- Hiper i hipo sensibilitat
- Filtratge
- Sobrecarrega sensorial

"Alguns sorolls estridents, per exemple, la campana de l'escola, em produïen dolor a les orelles, com si el dentista et toqués un nervi, i fessin que el cor se'm desboqués."

Temple Grandin

HIPERSENSIBILIDAD

- Mira constantemente a partículas diminutas.
- No le gustan la oscuridad ni las luces brillantes.
- Le asustan los destellos súbitos de luz.
- Mira hacia abajo la mayoría del tiempo.
- Cierra los ojos o se los tapa cuando hay luces brillantes.

HIPOSENSIBILIDAD

- Le atrae la luz.
- Mira intensamente a los objetos o personas.
- Mueve los dedos u objetos enfrente de sus ojos.
- Le gustan los reflejos, los objetos de colores brillantes.
- Pasa la mano alrededor de cada objeto (abraza su entorno físico)

HIPERSENSIBILIDAD

- Se tapa los oídos.
- Tienen el sueño muy ligero.
- Le asustan los animales.
- No le gustan las tormentas, el mar, las muchedumbres, etc.
- No le gusta que le corten el pelo.
- Elude los sonidos y los ruidos.
- Realiza ruidos repetitivos para evitar oír otros sonidos.

HIPOSENSIBILIDAD

- Golpea los objetos, cierra las puertas de golpe.
- Le gustan las vibraciones.
- Le gusta la cocina, el baño.
- Le gustan las muchedumbres, el tráfico.
- Rasga el papel, lo arruga en la mano.
- Le atraen los sonidos, los ruidos.
- Realiza ruidos rítmicos a gran volumen.

Autisme i capacitat intel·lectual

- Autisme i discapacitat intel·lectual no són el mateix
- Nivell disarmònic d'intel·ligència: dificultats en la funció executiva

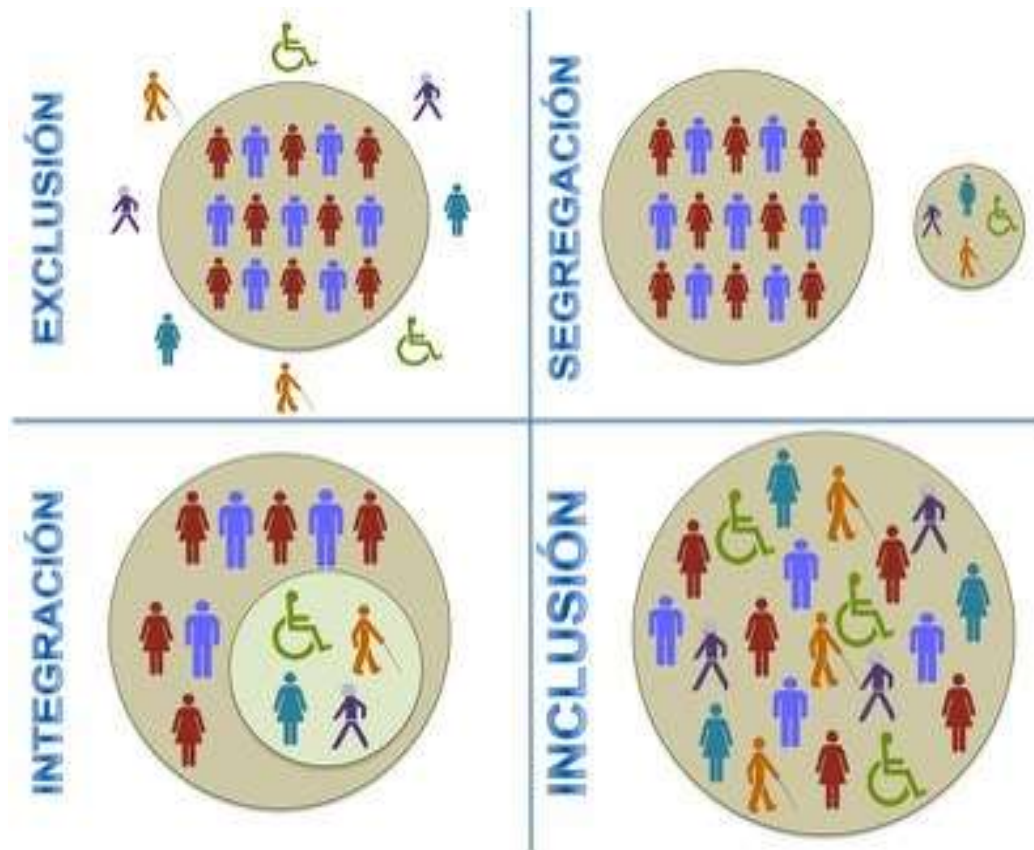
*"Por ejemplo, vienen unas personas de visita:
¿Que tengo que decir? ¿Como tengo que saludar?
¿Tengo que saludar? ¿Que puedo y que no puedo
decir? ¿Me tengo que reír? ¿Si no me rio que
pasa? Me están mirando, ¿quieren que haga algo?
¿Intentan comunicarse conmigo? ¿Se sienten
ofendidos? ¿Dije algo que no debia? .... Esto es
horrible."*

Leonardo. Ansiedad en el autismo

*"Aprendió a multiplicar él sólo contando los
elementos de los radiadores de la calefacción
cuando aún no tenía 5 años,...era capaz de contar
los ceros de cualquier cifra,... Sin embargo no
entendía algunas instrucciones sencillas como
"coge los zapatos y llévalos al dormitorio " ya que
se iba a la habitación y volvía para preguntar que
tenía que hacer sin haberlos cogido"*

Maria Portella. Mundos invisibles

Concepte inclusió

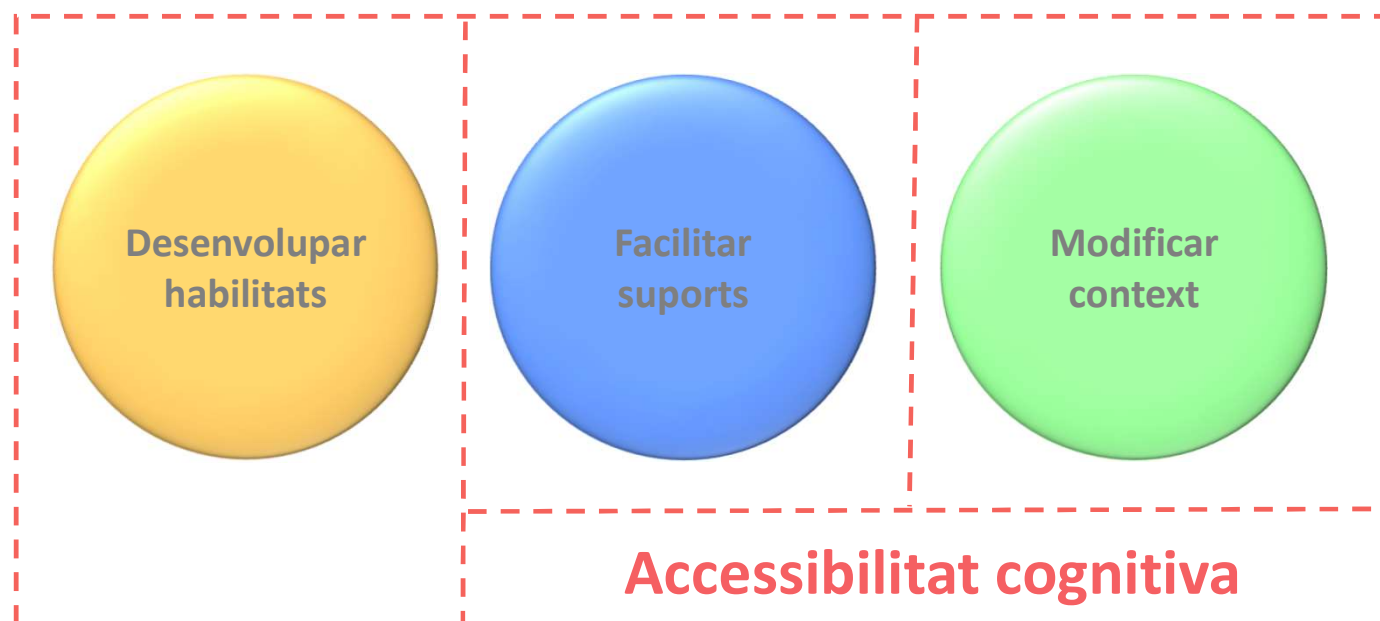

Inclusió, per què?

- **La inclusió és un dret**
Convenció internacional dels drets de les persones amb discapacitat
- **La inclusió és qualitat de Vida**
Model de qualitat de vida de Schalock i Verdugo
- **Les persones amb TEA no estan al seu món, estan al nostre**
- **Les persones amb autisme es mereixen una vida PLENA no una vida PLANA**
Javier Tamarit
- **Cal donar oportunitats de tenir experiències**
- **No limitem el nombre d'experiències, si cal, limitem la complexitat de l'experiència**
Ami Klin

Estratègies inclusió

5 propostes per facilitar accessibilitat cognitiva

- Formació i coneixement
- Protecció sensorial
- Suports visuals
- Anticipació
- Accés als continguts

Protecció sensorial

- Evitar estímuls innecessaris i sobreestimulants
- Programar moments de relax a l'activitat
- Facilitar suports (auriculars, ulleres, ...)
- Disposar de “zones de descans”
- Evitar sobrecàrrega sensorial
- Proporcionar alternatives
- Espai delimitat i senyalitzat

Protecció sensorial: exemples

Consideracions bàsiques para el entorn físic: algunes persones amb autisme tenen dificultats amb la sobrecarga sensorial o la sobreestimulació. Considereu començar el programa en un espai silenciós i còmode per aliviar l'ansietat i explicar la ruta i les transicions amb detall, utilitzant senyals tant verbals com escrites. Lleueu grups a espais que tinguin límits visuals clars, reduïu les imatges que poden provocar sobreestimulació (llums intermitents, ...), minimitzeu el soroll de fons i el soroll de so.

Espai tranquil: identifiqueu un espai tranquil on els individus o les famílies puguin anar a relaxar-se. Algunes coses per incloure: activitats sensorials, mantes pesades, Legos, rompecabezas o jocs per ús independentment són bones per tenir disponibles en aquest espai tranquil.

Seu flexible i incorporeu múltiples enfocaments a les activitats i programes: Proporcioneu enfocaments múltiples perquè els visitants participin i siguin èxitsos durant la visita. Per exemple, al dirigir una activitat o recorregut, doneu als visitants l'opció de completar una activitat escrivint, dibuixant o representant la resposta.

<http://museumaccessconsortium.org/resource/guidelines-autism-friendly-program-design/>

Cada espectacle es realitza en un entorn amable i de suport per a famílies i amics amb nens o adults que són diagnosticats amb un trastorn del espectre autista o altres problemes de sensibilitat. Es fan petits ajustos a la producció, incloent-hi la reducció de qualsevol so discordant o llums estroboscòpiques enfocades a l'audiència. Les àrees tranquil·les i d'activitats amb especialistes en autisme són disponibles en les àrees del lobby per aquells que necessiten deixar els seus seients durant el desenvolupament. Per personalitzar l'experiència per als assistents, les narratives socials descarregables (en format Word) amb imatges dels teatres i produccions són disponibles abans de les presentacions. TDF també va produir una [narrativa social en vídeo](#) que descriu com arribar a Times Square.

<https://www.tdf.org/nyc/40/Autism-Theatre-Initiative>

<https://www.youtube.com/watch?v=2o09VI-JrvI&feature=youtu.be>

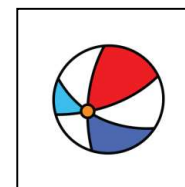
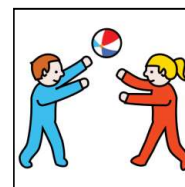

Suports visuals

v Pocoyo a Duck hrát míč

v Pocoyo a Duck hrát míč

v Pocoyo a Duck hrát míč

Suports visuals

Anticipació i preparació de l'activitat

- Preparació de la visita: escola / família
- Materials per anticipar la visita
  - https://www.frick.org/visit/virtual_tour
  - <http://accessible.si.edu/MATM/social-stories.html>
  - <https://www.metmuseum.org/events/programs/access/visitors-with-developmental-and-learning-disabilities>
- A l'activitat:
  - Anticipar estructura de l'activitat
  - Anticipar canvis d'activitat
  - Anticipar els temps d'espera

Accés als continguts

- Personal de suport
- Comprensió de l'espai i el temps de l'activitat o entorn
  - Senyalització
  - Horaris
- Comprensió del contingut de l'activitat:
  - Ús de SAAC
  - Adaptació de materials
  - Suports visuals: llistes de tasques, seqüències...
  - Temps de resposta
  - Llenguatge i forma de comunicació

Llenguatge i forma de comunicació

➤ Explícit

$$17 - 6 = \dots$$

$$12 + 4 = \dots$$

$$19 - 7 = \dots$$

$$13 + 4 = \dots$$

$$16 - 6 = \dots$$

$$17 - 3 = \dots$$

➤ Literal

"La tele estaba apagada. Estábamos comiendo y mi padre me pregunta "¿Te molesta la tele?" Y me quedo un rato pensando. ¿Por qué debería molestarme la tele? El aparato no me molesta. La presencia del cacharro no me molesta. Le digo que no me molesta, entonces el enciende la tele. En ese momento entendí, él se refería a si me molestaba que encendiera la tele"

Leonardo. Ansiedad en el autismo

➤ Concret

Reflexions finals sobre accessibilitat cognitiva

- Individualització
- Necessitat / possibilitat
- Servirà per tothom
- Capacitat, accessibilitat, actitud

Fotografia de Erik Johansson

www.associacioaprenem.org/
twitter.com/AprenemAutisme
www.facebook.com/Aprenem

aprenem.direccio@gmail.com

Moltes gràcies

